

สภาวะโรคซีขาวของไก่พื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิ

นางศรีสมัย โชติวนิช¹

นายบุญเกื้อ ปิ่นประสงค์¹

นางจุฑามาศ สมไชย²

บทคัดย่อ

ระหว่างเดือนมกราคม 2540 ถึงเดือนกันยายน 2540 และเดือนมกราคม 2541 ถึงเดือนกันยายน 2541 ได้สุ่มเก็บตัวอย่างเลือดไก่ โดยใช้หลักความน่าจะเป็น ใช้การสุ่มจากกลุ่มโดยแบ่งหลายชั้น เพื่อสำรวจหาสภาวะโรคซีขาวในไก่พื้นเมือง ด้วยวิธีการทดสอบการตกตะกอนของซีรัมไก่ โดยใช้แอนติเจนตรวจโรคซีขาว ซึ่งผลิตโดยกองผลิตชีวภัณฑ์ กรมปศุสัตว์ ผลการสำรวจสภาวะโรคซีขาวพบว่า ปี 2540 พบอัตราความชุกของโรค 5.13 % (51/994 ตัวอย่าง) ปี 2541 พบอัตราความชุกของโรค 6.13 % (98/1,600 ตัวอย่าง) อัตราความชุกของโรคระหว่าง ปี 2540 - 2541 คิดเป็น 5.74 % (149 / 2594 ตัวอย่าง) การทราบข้อมูลสภาวะโรคซีขาวของไก่พื้นเมืองในพื้นที่ ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการควบคุมป้องกัน และเฝ้าระวังโรค สามารถแนะนำให้ความรู้แก่เกษตรกรในการป้องกัน และเฝ้าระวังโรคและเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

คำสำคัญ : ไก่พื้นเมือง , โรคซีขาว , การทดสอบการตกตะกอนของเลือด , แอนติเจน

ทะเบียนผลงานวิชาการเลขที่ 43(2) - 0116(3) - 014

1. ฝ่ายสุขภาพสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดชัยภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ 36000
2. ฝ่ายสุขภาพสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดยโสธร อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร 35000

Pullorum Disease of Native Chicken in Chaiyaphum Province

Srisamai Chotivanich¹

Boonguar Pinprasong¹

Chuthamart Somchai²

Abstract

During January to September 1997 and January to September 1998, native chicken seras were collected by Multi Stage Random from 83 and 101 villages respectively. Serum Agglutination Test was used to detect the pullorum disease. The results showed that 5.13 percent (51/994 samples) in the year 1997 and 6.13 percent (98/1600 samples) in the year 1998 were positive for pullorum disease . Period prevalence rate between the year 1997 – 1998 was 5.74 percent (149/2594 samples). These results will be used for planning of pullorum disease prevention, control and surviellance , for advicing the farmers about disease surviellance and control and for further study.

Keywords : Native Chicken , Pullorum Disease , Serum Agglutination test , Antigen

Research project no. 43(2) – 0116(3) - 014

1. Chaiyaphum Provincial Livestock Office, Amphur Maung, Chaiyaphum 36000
2. Yasothorn Provincial Livestock Office, Amphur Maung, Yasothorn 35000

คำนำ

โรคซึ่ขาว (pullorum disease) เป็นโรคติดเชื้อในสัตว์ปีกที่เกิดจากเชื้อแบคทีเรีย *Salmonella pullorum* ทำให้เกิดความเสียหายต่อผู้เพาะเลี้ยงไก่ และไก่วงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่ ลูกไก่หรือลูกไก่วงที่มีอายุต่ำกว่า 3 สัปดาห์ เมื่อเป็นโรคซึ่ขาวจะมีอัตราการตายสูง 5 - 100 % (Seigmund, 1979) ลูกไก่ได้รับเชื้อจากแม่ไก่ โดยปล่อยเชื้อจากรังไข่ผ่านทางไข่ (egg transmission), การแพร่เชื้อในตัวไก่ การแพร่เชื้อจากลูกไก่ป่วยสู่ลูกไก่ตัวอื่นๆ หรือ โดยกินอาหารที่ปนเปื้อนอุจจาระของไก่ป่วย มีผลทำให้อัตราการฟักออกต่ำ เกิดลูกไก่ตายโคมมาก หรือฟักออกแล้วลูกไก่ไม่แข็งแรง อ่อนแอตาย เมื่ออายุ 4 - 5 วัน และตายมากที่สุดช่วงอายุ 2 - 3 สัปดาห์ (Snoeyenbos, 1985) ลูกไก่ที่มีอายุมากขึ้น จะมีความต้านทานโรคสูงขึ้น ไก่ที่รอดตายจะเป็นพาหะนำโรค และปล่อยเชื้อออกมาตลอดชีวิต แต่ไม่ก่อปัญหาด้านสัตวแพทย์สาธารณสุข (Schwartz,1977)

สำหรับไก่พื้นเมือง ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่มีอยู่เกือบจะทั่วคร้วเรือนในชนบทของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เกษตรกรนิยมเลี้ยงไว้สำหรับบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้เสริม คร้วเรือนละ

10 - 20 ตัว เพราะฉะนั้นเมื่อไกรสชาติดี เลี้ยงง่าย หากินเก่ง ขยายพันธุ์ได้ดีภายใต้สภาพแวดล้อมชนบท แต่ยังมีปัญหาที่สำคัญคือโรคระบาด (สวัสดิ์ และคณะ, 2531) ในจังหวัดชัยภูมิมีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากเป็นอันดับที่ 14 ของประเทศไทย จำนวน 1,315,223 ตัว ส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย จำนวน 63,431 คร้วเรือน เฉลี่ยคร้วเรือนละ 20.73 ตัว (ข้อมูลพื้นฐานการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ , 2540)

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ไก่แรกเกิด ถึงอายุ 4 เดือนตาย พบว่าตายเนื่องจากการเกิดโรค 52.9%, ตายช่วงอายุ 7 วันแรกโดยไม่ทราบสาเหตุ 21.6 % , เนื่องจากสัตว์กิน 15.8 % และสาเหตุอื่น 9.7% (เกรียงไกร และคณะ , 2531) ในขณะที่เชิดชัย และคณะ (2524) พบว่าโรคระบาดที่สำคัญของไก่พื้นเมือง ได้แก่โรคนิวคาสเซิล อหิวาต์ไก่ และฝีตาช ทำให้ไก่ตาย 68%, 52% และ 17 % ตามลำดับ และการให้วัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรมของกรมปศุสัตว์ จะทำให้ไก่พื้นเมืองมีอัตราการเลี้ยงรอดเพิ่มขึ้น แต่การตายของไก่เล็ก โดยเฉพาะอายุต่ำกว่า 2 เดือน ยังคงค่อนข้างสูง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ กนก (2528) , เกรียงไกรและคณะ (2531) และ วิโรจน์และคณะ (2530) และโครงการวิจัยระบบการทำฟาร์มมหาวิทยาลัยขอนแก่น (2529) พบว่าการตายของลูกไก่ก่อนได้รับวัคซีนโดยเฉพาะในช่วงแรกเกิดถึง 1 สัปดาห์ค่อนข้างสูง คือประมาณ 26% ของลูกไก่ทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการศึกษาข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับไก่พื้นเมืองมากพอสมควร แต่ยังไม่เคยมีการศึกษาและรายงานอัตราการความชุกของโรคซึ่ขาว ในไก่พื้นเมืองมาก่อน

วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อสำรวจสถานะโรคซึ่ขาวในไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดชัยภูมิ ทำให้ทราบสถานะโรคจากการเฝ้าระวังโรคทางห้องปฏิบัติการ เป็นข้อมูลพื้นฐานค้นคว้าต่อไป และ

สามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารกรมปศุสัตว์ ในการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณด้านการควบคุมป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

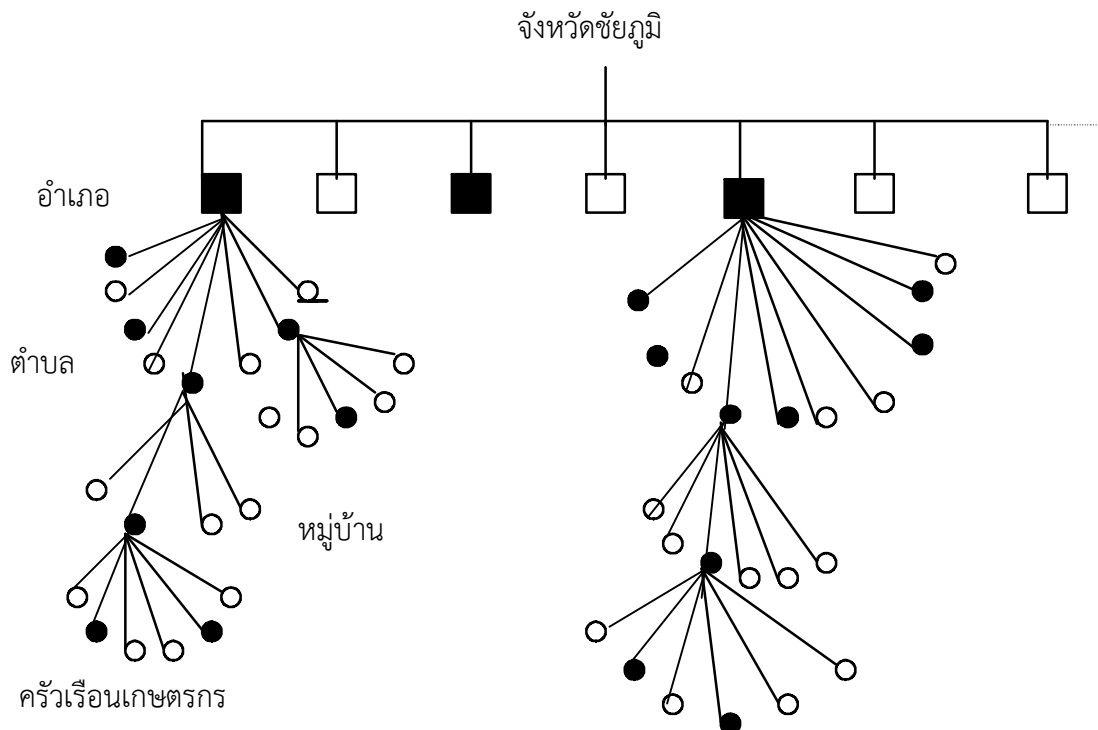
อุปกรณ์และวิธีการ

1. การกำหนดพื้นที่ที่จะสำรวจ

จังหวัดชัยภูมิมีพื้นที่ 15 อำเภอ 1 กิ่ง , 124 ตำบล , 1,375 หมู่บ้าน ได้ทำการคัดเลือกหมู่บ้านที่จะทำการสำรวจโรค โดยใช้การสุ่มตัวอย่างตามหลักความน่าจะเป็น (Probability Random Sampling) ใช้วิธีการสุ่มจากกลุ่มโดยแบ่งหลายชั้น (Multi Stage Sampling) (เต็มศรี, 2540) จากพื้นที่ระดับอำเภอในจังหวัดชัยภูมิ แล้วสุ่มเลือกตำบล และหมู่บ้านได้พื้นที่ที่จะสำรวจดังนี้

1.1 มกราคม - กันยายน 2540 จำนวน 11 อำเภอ 83 ตำบล ๆ ละ 1 หมู่บ้าน รวม 83 หมู่บ้าน ๆ ละ 10 - 15 ตัวอย่าง

1.2 มกราคม - กันยายน 2541 จำนวน 14 อำเภอ 101 ตำบล ๆ ละ 1 หมู่บ้าน รวม 101 หมู่บ้าน ๆ ละ 10 - 20 ตัวอย่าง

รูปที่ 1 แสดงภาพรวมของการเลือกตัวอย่าง (Sampling Frame)

สำหรับขนาดตัวอย่างที่จะคัดเลือกมาศึกษานั้น โดยทั่วไปแล้ว จำนวนตัวอย่างต้องไม่ต่ำกว่า 10% ของประชากรทั้งหมด แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ ผู้ศึกษาจึงพิจารณาเก็บตัวอย่าง โดยการสุ่มจากกลุ่มโดยแบ่งหลายชั้น (Multi Stage Sampling) แล้วสุ่มเลือกแต่ละชั้นของกลุ่ม (cluster) ทำให้การ

เก็บตัวอย่างกระจายในทุกพื้นที่ในจังหวัดชัยภูมิ และสามารถสรุปเป็นผลของประชากรเป้าหมายได้ และลดความคลาดเคลื่อน โดยทำการสำรวจซ้ำ 2 ครั้ง แล้วใช้ค่าจากผลเฉลี่ยของทั้ง 2 คำนับ (เต็มศรี, 2540)

2. การสำรวจหาอัตราความชุกของโรคช้ำขาวในไก่พื้นเมือง

2.1 สุ่มเก็บตัวอย่างเลือดไก่พื้นเมือง ที่มีอายุ ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป ในหมู่บ้านเป้าหมายที่กำหนดไว้ หมู่บ้านละ 10 - 15 ตัวอย่าง จากเกษตรกร 2 - 4 ราย โดยใช้ disposable syringes ขนาด 3 ซีซี, disposable needle ขนาดเบอร์ 23 X 1" เก็บเลือดจากเส้นเลือดดำบริเวณปีกของไก่ (wing vein) ตัวละ 2 ซีซี

2.2 นำเลือดไก่ที่เก็บได้ มาปั่นด้วยความเร็ว 4000 รอบ/นาที นาน 5 นาที เก็บซีรัมรวบรวมไว้เพื่อทำการทดสอบโรคช้ำขาว ที่อุณหภูมิ - 20°C โดยวิธีตกตะกอน (Serum Agglutination Test) (Runnel et al, 1927) โดยใช้แอนติเจนทดสอบโรคช้ำขาว ซึ่งผลิตโดยกองผลิตชีวภัณฑ์ กรมปศุสัตว์

2.3 การอ่านผล ถ้าตกตะกอน จะเห็นเป็นเม็ดสีม่วงแยกออกจากซีรัมอย่างชัดเจน แสดงว่าไก่เป็นโรคช้ำขาว ถ้าไม่ตกตะกอนแสดงว่าไก่ไม่เป็นโรคช้ำขาว (National Institute of Animal Health in Thailand, 1998)

3. การป้องกันและควบคุมโรค

ติดตามตรวจเยี่ยมเกษตรกร ที่ให้ผลบวกทางซีรัมวิทยา เพื่อให้คำแนะนำในการป้องกันและควบคุมโรค

4. การประมวลผลและวิเคราะห์ผล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบโรค มาประมวลเพื่อหาอัตราความชุกของโรคช้ำขาวในไก่พื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิ โดยคิดเป็นร้อยละ แยกตามอำเภอที่สำรวจและโดยภาพรวมของจังหวัด ในปีงบประมาณ 2540 และ 2541

4.2 หาค่าอัตราความชุกของโรคช้ำขาวในไก่พื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างปี 2540-2541 จากค่าเฉลี่ย (Mean) ของทั้ง 2 ปี

ผล

1. ผลการสำรวจอัตราความชุกของโรคช้ำขาวในไก่พื้นเมืองจังหวัดชัยภูมิ ปีงบประมาณ 2540 โดยสุ่มตรวจสอบใน 83 หมู่บ้าน ในพื้นที่ 83 ตำบล 11 อำเภอ ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนตัวอย่างที่ทดสอบโรค 994 ตัวอย่าง พบว่ามีตัวอย่างซีรัมที่เป็นโรคช้ำขาว 5.13 % (51/994) เมื่อวิเคราะห์เป็นสัดส่วนสำหรับแต่ละอำเภอที่พบโรคจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ อำเภอหนองบัวแดง 12.5 % (15/120) อำเภอคอนสวรรค์ 9.09 % (8/88) อำเภอบ้านเขว้า 6.7 % (6/89) อำเภอจัตุรัส 6.15 % (8/130) อำเภอบำเหน็จณรงค์ 4.08 % (

2/49) อำเภอเมืองชัยภูมิ 3.73 % (6/161) อำเภอหนองบัวระเหว 3.23 % (1/31) อำเภอเกษตรสมบูรณ์ 3.03 % (3/99) และอำเภอบ้านแท่น ไม่พบโรค (0/50) (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงผลการทดสอบหาอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ในไก่พื้นเมือง ในจังหวัดชัยภูมิ จำแนกเป็นรายอำเภอ ในปีงบประมาณ 2540

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้านที่ทดสอบโรค (หมู่บ้าน)	จำนวนไก่พื้นเมืองที่ทดสอบโรค (ตัว)	ผลการทดสอบ			
			เป็นโรค (ตัว)	คิดเป็นร้อยละ	ไม่เป็นโรค (ตัว)	คิดเป็นร้อยละ
เมือง	13	161	6	3.73	155	96.27
เกษตรกรรมสมบูรณ์	8	99	3	3.03	96	96.97
คอนสวรรค์	8	88	8	9.09	80	90.91
จัตุรัส	11	130	8	6.15	122	93.85
ภูเขียว	11	110	1	0.90	109	99.10
บ้านเขว้า	6	89	6	6.74	83	93.26
บ้านแท่น	5	50	0	0.00	50	100
บำเหน็จณรงค์	4	49	2	4.08	47	95.92
หนองบัวแดง	10	120	15	12.50	105	87.50
หนองบัวระเหว	3	31	1	3.23	30	96.77
ภักดีชุมพล	4	67	1	1.49	66	98.57
รวม 11 อำเภอ	83	994	51	5.13	943	94.87

2. ผลการสำรวจอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ในไก่พื้นเมือง จังหวัดชัยภูมิ ปีงบประมาณ 2541 โดยการสุ่มตรวจสอบภายใน 101 หมู่บ้าน (ที่ไม่ซ้ำกับหมู่บ้านในปีงบประมาณ 2540) ในพื้นที่ 101 ตำบล 14 อำเภอ ในจังหวัดชัยภูมิ จำนวนตัวอย่างที่ทดสอบโรค 1,600 ตัวอย่าง พบว่ามีตัวอย่างซีรัมที่เป็นโรคไข้หวัดใหญ่ 6.13 % (98/1600) เมื่อวิเคราะห์เป็นสัดส่วนสำหรับแต่ละอำเภอที่พบโรคจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ อำเภอหนองบัวระเหว 20.51 % (8/39) อำเภอหนองบัวแดง 17.50 % (14/80) อำเภอบำเหน็จณรงค์ 13.08 % (14/107) อำเภอคอนสวรรค์ 6.15 % (11/179) อำเภอบ้านแท่น 6.00 % (3/50) อำเภอแก้งคร้อ 5.79 % (11/190) อำเภอภักดีชุมพล 5.00 % (2/40) อำเภอเกษตรสมบูรณ์ 4.58 %

(11/240) อำเภอเมืองชัยภูมิ 3.18 % (8/210) อำเภอเนินสง่า 2.50% (2/80) อำเภอจัตุรัส 2.31 % (3/130) อำเภอบ้านเขว้า 0 % (0/55) และกิ่งอำเภอซับใหญ่ 0 % (0/40) (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดสอบทำอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ในไก่พื้นเมือง ในจังหวัดชัยภูมิ จำแนกเป็นรายอำเภอ ในปีงบประมาณ 2541

อำเภอ	จำนวนหมู่บ้านที่ทดสอบโรค (หมู่บ้าน)	จำนวนไก่พื้นเมืองที่ทดสอบโรค (ตัว)	ผลการทดสอบ			
			เป็นโรค (ตัว)	คิดเป็นร้อยละ	ไม่เป็นโรค (ตัว)	คิดเป็นร้อยละ
เมือง	15	210	8	3.81	202	96.19
เกษตรกรรมบุรีรัมย์	12	240	11	4.58	229	95.42
แก้งคร้อ	10	190	11	5.79	179	94.21
คอนสวรรค์	9	179	11	6.15	168	93.85
จัตุรัส	8	130	3	2.31	127	97.69
บ้านเขว้า	4	55	0	0.00	55	100.00
บ้านแท่น	5	50	3	6.00	47	94.00
บำเหน็จณรงค์	7	107	14	13.08	93	86.92
หนองบัวแดง	4	80	14	17.50	66	82.50
หนองบัวระเหว	5	39	8	20.51	31	79.49
ภูเขียว	11	160	11	6.88	149	93.12
ภักดีชุมพล	4	40	2	5.00	38	95.00
เนินสง่า	4	80	2	2.50	78	97.50
กิ่งชัยใหญ่	3	40	0	0	40	100
รวม 14 อำเภอ	101	1,600	98	6.13	1,502	93.87

3. ค่าอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ในไก่พื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างปี 2540 - 2541 คิดค่าเฉลี่ยจากอัตราความชุกของโรคปี 2540 และ 2541 ได้ 5.74 % (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 แสดงอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ในไก่พื้นเมือง ในจังหวัดชัยภูมิระหว่าง ปี 2540 - 2541

ปี	จำนวนตัวอย่างที่ตรวจสอบ	จำนวนตัวอย่างที่พบโรค	ร้อยละของตัวอย่างที่พบโรค
2540	994	51	5.13
2541	1,600	98	6.13
เฉลี่ย	2,594	149	5.74

วิจารณ์ และสรุป

การวิจัยเชิงสำรวจนี้ เพื่อหาอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ของไก่พื้นเมืองในจังหวัดชัยภูมิ ระหว่างปี 2540 - 2541 โดยการสุ่มตัวอย่างตามความน่าจะเป็น พบการเกิดโรคไข้หวัดใหญ่ในอัตรา 5.74 %

สาเหตุที่มีการตรวจพบโรคไข้หวัดใหญ่ในอัตราค่อนข้างสูง เนื่องจากในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ส่วนใหญ่จะเป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย โดยมีเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองจำนวนมากถึง 63,431 ราย 90.88 % ของเกษตรกรเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย มีเพียง 9.12 % เท่านั้นที่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภคอย่างเดียว ไม่มีเกษตรกรรายใดเลี้ยงไว้เพื่อจำหน่ายอย่างเดียว (บัญญัติ และคณะ, 2529) เกษตรกรไม่มีการตรวจสอบโรคในไก่พื้นเมือง จากการสอบถามเกษตรกรของชมรมนิสิตอาสา คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยใช้แบบสอบถาม (2540) พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ (59.55 %) จะไม่รักษาไก่ป่วย ในรายที่รักษาสัตว์ป่วย ส่วนใหญ่จะซื้อยามารักษาเอง รองลงมาจะซื้อยาพื้นบ้าน เกษตรกรไม่มีระบบการจัดการ และการสุขาภิบาลเพื่อควบคุมโรคเหมือนในอุตสาหกรรมการเลี้ยงไก่เนื้อ

เมื่อวิเคราะห์อัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ในไก่พื้นเมืองเป็นรายอำเภอ พบว่าแต่ละอำเภอมีอัตราที่แตกต่างกัน แสดงว่าในพื้นที่แต่ละหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอมีการเกิดโรคที่แตกต่างกัน ในปี 2540 อำเภอที่พบโรคมามาก 3 อันดับแรก คืออำเภอหนองบัวแดง คอนสวรรค์ และบ้านเขว้า ส่วนในปี 2541 อำเภอที่พบโรคมามาก 3 อันดับแรก คืออำเภอหนองบัวระเหว หนองบัวแดง บ้านเขว้า โดยอำเภอหนองบัวแดงเป็นอำเภอที่มีอัตราความชุกของโรคสูงทั้ง 2 ปี สำหรับอำเภออื่นๆ อัตราความชุกของโรคในอำเภออาจจะสูงกว่า ต่ำกว่า หรือใกล้เคียงกับอัตราความชุกของโรคทั้งจังหวัด เพราะปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ทั้งนี้เนื่องจากการวิจัยเชิงสำรวจครั้งนี้ สืบมาจากเกษตรกรรายย่อย ซึ่งมีความแตกต่างกันมากมาย ทั้งการจัดการ ความรู้ความเข้าใจ ความเอาใจใส่ อาชีพหลักอื่น ถ้าการจัดการของเกษตรกรที่เลี้ยงโดยมีรั้วรอบขอบชิด หรืออยู่ในบริเวณที่แยกห่างจากชุมชน เช่น ที่กระท่อมในทุ่งนาส่วนบุคคล โอกาสที่จะสัมผัสโรคจะน้อยกว่าเกษตรกรที่เลี้ยงแบบปล่อยอิสระรวมกันในบ้าน ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรในการป้องกันหรือควบคุมโรคก็แตกต่างกัน เกษตรกรที่มีพื้นฐานความรู้ทางการเกษตร หรือ กระจัดหรือลันที่จะหาความรู้เพิ่มเติม จะมีการป้องกันหรือควบคุมโรคดีกว่าคนที่ไม่มีความรู้ เกษตรกรที่มีอาชีพหลักอื่นซึ่งทำรายได้ดี หรือไม่มีเวลา จะให้ความเอาใจใส่การเลี้ยงไก่น้อย เนื่องจากการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไม่สามารถเป็นอาชีพหลักให้แก่เกษตรกรทั่วไปได้ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสำรวจครั้งนี้ สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนในการเผยแพร่ความรู้และควบคุมโรคไข้หวัดใหญ่ให้แก่เกษตรกรได้

ผลจากการวิจัยเชิงสำรวจหาอัตราความชุกของโรคไข้หวัดใหญ่ของไก่พื้นเมืองในครั้งนี้ สามารถยืนยันได้ว่าโรคไข้หวัดใหญ่เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลูกไก่แรกเกิดอ่อนแอและตายโดยไม่ทราบสาเหตุที่ชัดเจน สอดคล้องกับการศึกษา ของกนก (2528), เกรียงไกร และคณะ (2527) , โครงการวิจัยระบบการทำฟาร์มมหาวิทยาลัยของแก่น (2529), เชิดชัย และคณะ (2524) และ วิโรจน์และคณะ (2530) ที่พบว่า การให้วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ตามโปรแกรมที่กรมปศุสัตว์กำหนด จะทำให้ไก่พื้นเมืองมีอัตราการเลี้ยงรอดเพิ่มขึ้น แต่การตายของไก่เล็กก่อน